

Marian Gorynia\*  
Jan Polowczyk\*\*

## Jak państwa Unii Europejskiej radzą sobie z kryzysem gospodarczym wywołanym pandemią COVID-19?

### How are the European Union countries dealing with the economic crisis caused by the COVID-19 pandemic?

The COVID-19 pandemic has sparked a global economic crisis. Different economies have been hit by the effects of this crisis to varying degrees. The aim of the article is to answer the question: what are the consequences of the pandemic in individual European Union countries in terms of three basic indicators describing the economic situation? These indicators are: the rate of increase/decrease of the Gross Domestic Product (GDP), the unemployment rate and the budget balance. The period of analysis included in the article is 2019 (pre-pandemic year), 2020 and 2021 (two pandemic years). The article proposes three approaches to building a ranking arranging European Union countries according to the criterion of the degree to which they coped with the effects of the pandemic crisis in the three mentioned areas. The results obtained in the individual rankings differ from each other, which can be interpreted as the lack of clear relative winners and losers of the pandemic. In addition, on the basis of the three specified approaches, a meta-ranking was prepared, including the findings of these rankings. The article ends with comments on the prospects for the development of the economic situation of the European Union countries in the post-pandemic future.

<b>DOI</b>	<a href="https://doi.org/10.31268/StudiaBAS.2022.05">https://doi.org/10.31268/StudiaBAS.2022.05</a>
<b>Słowa kluczowe</b>	pandemia COVID-19, kryzys gospodarczy, gospodarcze skutki pandemii, perspektywy rozwoju sytuacji gospodarczej państw Unii Europejskiej
<b>Keywords</b>	COVID-19 pandemic, economic crisis, economic effects of the pandemic, prospects for the development of the economic situation of the European Union countries
<b>O autorach</b>	* profesor dr hab., Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Katedra Konkurencyjności Międzynarodowej • ✉ marian.gorynia@ue.poznan.pl • ORCID 0000-0002-7633-8249 ** doktor hab., prof. UEP, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Katedra Konkurencyjności Międzynarodowej • ✉ jan.polowczyk@ue.poznan.pl • ORCID 0000-0002-0613-6924



Artykuł został udostępniony na licencji Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL).

## Wstęp

Punktem wyjścia niniejszego opracowania jest konstatacja, że odpowiedź na pytanie zadane w tytule tego tekstu zachęca do podejmowania uporządkowanych badań naukowych nad tego rodzaju zagadnieniami. Dobrodrojeństwa nauki odnoszą się bowiem nie tylko do nowych technologii, wynalazków, lekarstw, szczepionek itp., lecz także do naszej wiedzy o świecie, w tym także świecie ekonomicznym. W sprawach gospodarczych powinniśmy w większym stopniu kierować się wiedzą zdobytą w trakcie systematycznie prowadzonych badań naukowych, aniżeli polegać na przypuszczeniach, często opartych na zasłyszanych historiach czy emocjach, a czasami wręcz na uprzedzeniach ideologicznych, światopoglądowych i politycznych. Ponieważ brakuje wyników badań w poruszonym dziedzynie, można co najwyżej snuć przypuszczenia czy formułować

hipotezy do dalszego testowania. Można również tworzyć złudzenia i fikcje albo częściowe prawdy w rodzaju stwierdzenia, że gospodarka polska poradziła sobie bardzo dobrze z pandemią, o czym mają świadczyć chociażby takie wskaźniki, jak dynamika produktu krajowego brutto (PKB) czy stopa bezrobocia. W tym zakresie na tle zarówno Unii Europejskiej, jak i reszty świata sytuacja polskiej gospodarki prezentuje się przyzwoicie. W trakcie przygotowywania tego tekstu przeprowadzono badania zmierzające do ustalenia rankingu państw Unii Europejskiej na podstawie zmian trzech parametrów – dynamiki PKB, stopy bezrobocia i salda budżetu<sup>1</sup> w okresie od 2019 r. do 2021 r. To względnie całościowe podejście pokazuje relatywnie pełny obraz sytuacji gospodarczej Polski na tle innych państw.

W badaniu przygotowano trzy rankingi, przy czym przyjęto trzy różne podejścia:

- **Podejście tradycyjne** – w pierwszym kroku ustalono rankingi cząstkowe dla każdej z trzech wymienionych zmiennych na podstawie ich wysokości w 2021 r., a w drugim kroku opracowano ranking zbiorczy na podstawie rankingów cząstkowych.
- **Podejście zmodyfikowane I** – w pierwszym kroku określono dla każdego wskaźnika absolutne różnice w jego wysokości w 2021 r. w stosunku do 2019 r. W drugim kroku ustalono trzy rankingi państw na podstawie absolutnych różnic w wysokości wskaźników. W trzecim kroku przygotowano ranking łączny na podstawie rankingów cząstkowych.
- **Podejście zmodyfikowane II** – w pierwszym kroku określono dla każdego wskaźnika zmianę pozycji państw w rankingu dla 2021 r. w stosunku do 2019 r., następnie ustalono ranking państw na podstawie zmian pozycji w rankingu dla każdej zmiennej. Na końcu stworzono ranking zbiorczy na podstawie trzech rankingów dla pojedynczych zmiennych.

W kolejnym kroku opracowano metaranking agregujący wyniki trzech wcześniejszych podejść.

Przy konstruowaniu powyższych rankingów przyjęto trzy następujące założenia:

- **co do PKB** – najlepsze są te państwa, które mają największy wzrost PKB lub najmniejszy jego spadek;
- **co do bezrobocia** – najlepsze są te państwa, które mają najniższą stopę bezrobocia;
- **co do salda budżetu** – najlepsze są te państwa, które mają najwyższą nadwyżkę lub najniższy deficyt.

## Dane źródłowe

Poniższe rozważania zostały oparte na danych rzeczywistych Eurostatu<sup>2</sup> dla lat 2019–2020 oraz na prognozie Eurostatu za 2021 r., w której wykorzystano rzeczywiste dane za trzy pierwsze kwartały i prognozę dla kwartału czwartego<sup>3</sup>. W tabeli 1 przedstawiono informacje o stopie

1 Saldo budżetu oznacza łączne saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (ang. *general government*) zgodnie z metodologią przyjętą przez Eurostat.

2 Eurostat, *Real GDP Growth Rate – Volume*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en> [aktualizacja: 20 listopada 2021 r.; dostęp: 25 listopada 2021 r.].

3 European Commission, *Autumn 2021 Economic Forecast: From Recovery to Expansion, Amid Headwinds*, [https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/autumn-2021-economic-forecast\\_en](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/autumn-2021-economic-forecast_en) [aktualizacja: 11 listopada 2021 r.; dostęp: 10 grudnia 2021 r.].

**Tabela 1. Podstawowe dane makroekonomiczne dla państw Unii Europejskiej w okresie 2019–2021**

Państwa	PKB			Bezrobocie			Saldo budżetu		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
	(w %)	(w %)	(w %)	(w %)	(w %)	(w %)	(w %)	(w %)	(w %)
Austria	1,4	-6,3	4,4	4,5	5,4	5,0	0,6	-8,3	-5,9
Belgia	1,8	-6,3	6,0	5,4	5,6	6,2	-1,9	-9,1	-7,8
Bułgaria	3,7	-4,2	3,8	4,2	5,1	5,1	2,1	-4,0	-3,6
Chorwacja	2,9	-8,0	8,1	6,6	7,5	6,7	0,3	-7,4	-4,1
Cypr	3,1	-5,1	5,4	7,1	7,6	7,5	1,3	-5,7	-4,9
Czechy	3,0	-5,8	3,0	2,0	2,6	2,7	0,3	-5,6	-7,0
Dania	2,1	-2,1	4,3	5,0	5,6	4,8	4,1	-0,2	-0,9
Estonia	5,0	-2,9	9,0	4,4	6,8	6,8	0,1	-5,6	-3,1
Finlandia	1,3	-2,9	3,4	6,7	7,8	7,7	-0,9	-5,5	-3,8
Francja	1,8	-7,9	6,5	8,4	8,0	8,0	-3,1	-9,1	-8,1
Grecja	1,9	-8,2	7,1	17,3	16,3	15,3	1,1	-10,1	-9,9
Hiszpania	2,0	-10,8	4,6	14,1	15,5	15,2	-2,9	-11,0	-8,1
Holandia	2,0	-3,8	4,0	3,4	3,8	3,5	1,7	-4,2	-5,3
Irlandia	4,9	5,9	14,6	5,0	5,7	7,5	0,5	-4,9	-3,2
Litwa	4,3	-0,9	5,0	6,3	8,5	7,1	0,5	-7,2	-4,1
Luksemburg	2,3	-1,3	5,8	5,6	6,8	6,1	2,3	-3,5	-0,2
Łotwa	2,0	-3,6	4,7	6,3	8,1	7,3	-0,6	-4,5	-9,5
Malta	5,5	-7,8	5,0	3,6	4,3	4,0	0,5	-9,7	-11,1
Niemcy	1,1	-4,6	2,7	3,1	3,8	3,6	1,5	-4,3	-6,5
Polska	4,7	-2,7	4,9	3,3	3,2	3,3	-0,7	-7,1	-3,3
Portugalia	2,5	-7,6	4,5	6,5	6,9	6,7	0,1	-5,8	-4,5
Rumunia	4,1	-3,9	7,0	3,9	5,0	5,0	-4,4	-9,4	-8,0
Słowacja	2,5	-4,8	3,8	5,8	6,7	6,8	-1,3	-5,5	-7,3
Słowenia	3,2	-5,5	6,4	4,5	5,0	4,6	0,4	-7,7	-7,2
Strefa euro	1,4	-6,4	5,0	7,6	7,9	7,9	-0,6	-7,2	-7,1
Szwecja	2,0	-2,8	3,9	6,8	8,3	8,2	0,6	-2,8	-0,9
Unia Europejska	1,6	-6,0	5,0	6,7	7,1	7,1	-0,5	-6,9	-6,6
Węgry	4,6	-5,0	7,4	3,4	4,3	4,1	-2,1	-8,0	-7,5
Włochy	0,3	-8,9	6,2	10,0	9,2	9,8	-1,5	-9,6	-9,4

Źródło: Eurostat, *Real GDP Growth Rate – Volume*, 2021, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en> [aktualizacja: 20 listopada 2021 r.; dostęp: 25 listopada 2021 r.]; Eurostat, *HICP – Inflation Rate*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en> [aktualizacja: 16 listopada 2021 r.; dostęp: 25 listopada 2021 r.]; Eurostat, *Unemployment Rate by Sex*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem120/default/table?lang=en> [aktualizacja: 14 listopada 2021 r.; dostęp: 25 listopada 2021 r.]; European Commission, *Autumn 2021 Economic Forecast: From Recovery to Expansion, Amid Headwinds*, [https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/autumn-2021-economic-forecast\\_en](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/autumn-2021-economic-forecast_en) [aktualizacja: 11 listopada 2021 r.; dostęp: 10 grudnia 2021 r.].

wzrostu PKB, stopie bezrobocia i saldzie budżetu dla trzech kolejnych lat: 2019, 2020 i 2021. Rok 2019 poprzedzał pandemię, rok 2020 był pierwszym rokiem pandemii, a rok 2021 – drugim rokiem pandemii. Należy pamiętać, że w Europie istotny wpływ na gospodarkę pandemia zaczęła wywierać dopiero w marcu 2020 r.

Do badań włączono 27 państw członkowskich Unii Europejskiej w 2021 r., a więc już bez Wielkiej Brytanii, a także Unię Europejską jako organizację i klaster państw strefy euro (19 państw). W sumie badaniem objęto 29 podmiotów.

Właściwym sposobem pomiaru wpływu pandemii na gospodarkę Unii Europejskiej i jej państw członkowskich będzie uwzględnienie zmian trzech wyżej wymienionych parametrów między rokiem kalendarzowym pandemicznym 2021 a rokiem poprzedzającym pandemię 2019. Takie założenie przyjęto dla wszystkich zaproponowanych poniżej rankingów z wyjątkiem tzw. tradycyjnego. W podejściu tradycyjnym wzięto pod uwagę wyłącznie dane o trzech wskaźnikach za 2021 r.

Należy zwrócić uwagę, że w przypadku stopy bezrobocia dane Eurostatu różnią się od danych podawanych przez Główny Urząd Statystyczny (GUS) i są niższe o ponad 2%. Wynika to z różnic w obliczeniach. Według GUS stopa bezrobocia mierzona jest jako odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy wobec całości cywilnej ludności aktywnej zawodowo. W polskich urzędach pracy muszą się rejestrować wszyscy, jeżeli chcą mieć dostęp do bezpłatnej opieki zdrowotnej, a nie szukają zatrudnienia. Natomiast Eurostat mierzy zharmonizowaną stopę bezrobocia jako procent osób w wieku od 15 do 74 lat pozostających bez pracy, zdolnych podjąć zatrudnienie w ciągu najbliższych dwóch tygodni, którzy aktywnie poszukiwali pracy w ciągu ostatnich tygodni, w odniesieniu do wszystkich osób aktywnych zawodowo w danym państwie<sup>4</sup>.

## Podejście tradycyjne

W podejściu tradycyjnym do rankingów państw przyjęto założenie, że właściwym sposobem pomiaru wpływu pandemii na gospodarkę Unii Europejskiej i jej państw członkowskich będzie zestawienie wartości PKB, stopy bezrobocia i salda budżetu w 2021 r. W przypadku PKB obliczono procent składany za lata 2020–2021.

Pod względem wzrostu PKB najlepszy wynik zanotowano w przypadku Irlandii (+21,4%), której przyznano 1 pkt (tabela 2), najgorszy zaś dla Hiszpanii (aż -6,7%), której dano 29 pkt. W odniesieniu do bezrobocia pierwsze miejsce przypadło Czechom (2,7%), co przełożyło się na 1 pkt, a Grecji z najgorszym wynikiem (15,3%) przyznano 29 pkt. Pod względem salda budżetu najlepszy wynik stwierdzono w przypadku Luksemburga z deficytem na poziomie -0,2%, któremu dano 1 pkt, a ostatnie miejsce zajęła Malta z deficytem równym -11,1% i uzyskała 29 pkt.

W przypadku państw, które miały identyczną wartość zmiennych (tak jak Polska i Dania w PKB (po +2,1%)), co dawało im wspólne miejsca szóste i siódme), obliczono średnią punktów identyczną dla obu państw, tzn. 6,5 pkt. Procedurę tę powtórzono za każdym razem, kiedy było więcej państw z taką samą wartością zmiennych.

4 P. Janukowicz, *Bezrobocie rejestrowane a bezrobocie według BAEL*, „Polityka Społeczna”, t. 37, nr 1(430), s. 18–20.

W tym podejściu pierwsze miejsce przypadło Polsce (14,5 pkt), która otrzymała 1 pkt (ostatnia kolumna po prawej stronie tabeli). Punkty w ostatniej kolumnie będą punktami głównymi, które zostaną uwzględnione w metarankingu. Na drugim i trzecim miejscu są odpowiednio: Luksemburg (16 pkt) i Dania (17 pkt), a na ostatnim znalazła się Hiszpania (81,5 pkt).

**Tabela 2. Kształtowanie się wyników wskaźników gospodarczych w podejściu tradycyjnym**

Państwa	PKB		Bezrobocie		Saldo budżetu		Suma pkt	Punkty główne za miejsce w rankingu
	2021/2019 (w %)	pkt	2021 (w %)	pkt	2021 (w %)	pkt		
Polska	2,1	6,5	3,3	2,0	-3,3	6,0	14,5	1,0
Luksemburg	4,4	3,0	6,1	12,0	-0,2	1,0	16,0	2,0
Dania	2,1	6,5	4,8	8,0	-0,9	2,5	17,0	3,0
Estonia	5,8	2,0	6,8	16,5	-3,1	4,0	22,5	4,0
Irlandia	21,4	1,0	7,5	21,5	-3,2	5,0	27,5	5,0
Holandia	0,0	13,5	3,5	3,0	-5,3	13,0	29,5	6,0
Litwa	4,1	4,0	7,1	18,5	-4,1	9,5	32,0	7,0
Bułgaria	-0,6	16,0	5,1	11,0	-3,6	7,0	34,0	8,0
Węgry	2,0	8,0	4,1	6,0	-7,5	21,0	35,0	9,0
Słowenia	0,5	11,0	4,6	7,0	-7,2	19,0	37,0	10,0
Rumunia	2,8	5,0	5,0	9,5	-8,0	23,0	37,5	11,5
Szwecja	1,0	9,0	8,2	26,0	-0,9	2,5	37,5	11,5
Chorwacja	-0,5	15,0	6,7	14,5	-4,1	9,5	39,0	13,0
Niemcy	-2,0	23,0	3,6	4,0	-6,5	15,0	42,0	14,0
Czechy	-3,0	25,0	2,7	1,0	-7,0	17,0	43,0	15,5
Finlandia	0,4	12,0	7,7	23,0	-3,8	8,0	43,0	15,5
Cypr	0,0	13,5	7,5	21,5	-4,9	12,0	47,0	18,0
Austria	-2,2	24,0	5,0	9,5	-5,9	14,0	47,5	17,0
Belgia	-0,7	17,0	6,2	13,0	-7,8	22,0	52,0	19,0
Portugalia	-3,4	28,0	6,7	14,5	-4,5	11,0	53,5	20,5
Unia Europejska	-1,3	19,0	7,1	18,5	-6,6	16,0	53,5	20,5
Słowacja	-1,2	18,0	6,8	16,5	-7,3	20,0	54,5	22,0
Łotwa	0,9	10,0	7,3	20,0	-9,5	27,0	57,0	23,0
Malta	-3,2	26,0	4,0	5,0	-11,1	29,0	60,0	24,0
Strefa euro	-1,7	20,5	7,9	24,0	-7,1	18,0	62,5	25,0
Francja	-1,9	22,0	8,0	25,0	-8,1	24,5	71,5	26,0
Grecja	-1,7	20,5	15,3	29,0	-9,9	28,0	77,5	27,0
Włochy	-3,3	27,0	9,8	27,0	-9,4	26,0	80,0	28,0
Hiszpania	-6,7	29,0	15,2	28,0	-8,1	24,5	81,5	29,0

Źródło: opracowano na podstawie: Eurostat, *Real GDP...*

Gdy odniesie się uzyskane w tym rankingu wyniki do pytania postawionego w tytule artykułu, należy zauważyć, że rezultaty nie są adekwatnym opisem łącznego wpływu pandemii na uzyskane przez poszczególne państwa wyniki w przekroju trzech rozważanych wskaźników. Wysokości tych wskaźników, aczkolwiek nieco zapewne zmodyfikowane przez pandemię, oddają bowiem przede wszystkim poziom wzrostu gospodarczego, bezrobocia i salda budżetu według stanu na koniec 2021 r., nie uwzględniają natomiast tego, jakie były poziomy i zmiany tych wskaźników w latach wcześniejszych (tzn. w 2019 i 2020 r.). Kiedy skupia się uwagę wyłącznie na dynamice wzrostu PKB, ważny jest nie tyle procentowy spadek PKB, ile spadek tempa wzrostu PKB w stosunku do tempa wzrostu trendu PKB. Polska jest bowiem nadal państwem doganiającym, z tempem trendu o około 2 p.p. wyższym niż na przykład Niemcy czy Francja.

Należy przy tym mieć świadomość, że samo analizowanie wskaźników jest podejściem skrajnie uproszczonym i może być jedynie punktem wyjścia do generowania hipotez wyjaśniających taki, a nie inny przebieg zjawisk gospodarczych. W tym znaczeniu przypadek każdego państwa jest specyficzny i wymagałby przestudiowania uwarunkowań historycznych (zależność ścieżkowa, ang. *path dependence*), instytucjonalnych czy rozwiązań w zakresie polityki gospodarczej. Wyłącznie tytułem ilustracji jako przykład swego rodzaju ograniczoności i słabości podejścia tradycyjnego można podać dane o kształtowaniu się wskaźników dla Polski<sup>5</sup>.

W dyskusji na temat mankamentów podejścia tradycyjnego pojawia się m.in. kwestia wpływu struktury gospodarki na sposób przechodzenia przez kryzys wywołany pandemią COVID-19. Wydaje się, że zbyt dużym uproszczeniem byłoby przyjęcie, że to na przykład wysoki udział małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w tworzeniu PKB stanowił jedyny lub główny czynnik łagodzący skutki kryzysu. Jako mniej więcej równorzędne należałoby jeszcze uwzględnić co najmniej trzy dodatkowe czynniki: strukturę branżową/sektorową gospodarki polskiej, wymianę handlową z zagranicą (w szczególności eksport) oraz zastosowane środki interwencji pomocowej, monetarnej i fiskalnej. Intuicyjnie można przypisać tym czterem determinantom mniej więcej równorzędne znaczenie, choć pewnie większość ekonomistów jako najważniejszą wskaże tę ostatnią, czyli środki interwencji państwowej. Warto zwrócić uwagę na swoisty dualizm charakteryzujący te czynniki. Z jednej strony kolejne lockdowny uderzyły bardzo silnie w niemałą grupę MŚP, z drugiej strony to właśnie część takich przedsiębiorstw wykazała się dużą elastycznością w poszukiwaniu alternatywnych rynków zbytu za granicą. Korzystna w walce z pandemią okazała się także nieco zapóźniona struktura branżowa polskiej gospodarki. Ponieważ lockdown dotyczył głównie sektorów usługowych, ich względnie niższy udział w tworzeniu PKB był atutem, tak jak korzystny okazał się relatywnie wysoki udział branż przemysłowych. Innymi słowy, w wyjaśnieniu zadowalających wyników gospodarczych może być pomocna właśnie obserwacja struktury polskiego PKB. Stosunkowo wysoki udział przemysłu w PKB Polski (w porównaniu z innymi państwami rozwiniętymi) oraz stosunkowo niższy udział usług to dobra zaporę przed konsekwencjami pandemii, która w większym stopniu dewastowała sektor usługowy aniżeli sektor produkcyjny. Podobnie w obszarze współpracy gospodarczej z zagranicą zadziałały czynniki zarówno nega-

5 Wykorzystano fragmenty wywiadu udzielonego przez M. Gorynię, por. *idem*, *Złudzenia poprawiają samopoczucie, ale nie służą gospodarce*, „Miesięcznik Finansowy BANK” 2021, nr 12(341).

tywne, jak i pozytywne. W niektórych branżach (np. samochodowej) nastąpił drastyczny spadek popytu zagranicznego, a w ślad za tym – także eksportu, natomiast w innych dziedzinach gospodarki pojawiły się znaczne możliwości wzrostu eksportu ze względu na pozrywanie łańcuchów dostaw u naszych partnerów-importerów z państw dotkniętych skutkami pandemii. Jeśli chodzi o środki interwencji państwowej, to w krótkiej perspektywie przynajmniej w części przyniosły spodziewane efekty, natomiast w dłuższej, *ex post*, okazuje się, że ich skala była nadmierna, co daje o sobie znać chociażby w niespodziewanym i gwałtownym wzroście inflacji.

## Podejście zmodyfikowane I

W podejściu zmodyfikowanym I obliczono dla każdej zmiennej różnicę między wartością w 2021 r. a tą z 2019 r. w poszczególnych państwach<sup>6</sup>. W przypadku PKB najlepszy wynik odnotowano dla Irlandii (+16,5 p.p.) i przyznano jej 1 pkt. Największy spadek nastąpił w Hiszpanii i na Malcie (po –8,7 p.p.), którym dano po 28,5 pkt. Z kolei w przypadku bezrobocia pierwsze miejsce przypadło Grecji ze spadkiem –2,0 p.p., co przełożyło się na 1 pkt, a Irlandii z najgorszym wynikiem +2,5 p.p. przyznano 29 pkt. W kwestii zmiany salda budżetu sytuacja przedstawia się najlepiej w Szwecji (–1 p.p.), która otrzymała 1 pkt, a najgorzej – na Malcie (–11,6 p.p.), której przyznano 29 pkt.

Po zsumowaniu punktów w trzech wyżej omówionych kategoriach okazało się, że w tym podejściu na dwóch pierwszych miejscach są Dania i Luksemburg (po 19 pkt). Trzecia jest Polska, której przyznano 20,5 pkt. Ostatnie miejsce zajęła Malta z 69,5 pkt. Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabeli 3. W ostatniej kolumnie znajdują się punkty główne za miejsce w rankingu.

**Tabela 3. Różnice między wartością zmiennych w 2021 r. i 2019 r. w podejściu zmodyfikowanym I**

Państwa	PKB		Bezrobocie		Saldo budżetu		Suma pkt	Punkty główne za miejsce w rankingu
	2021 (w p.p.)	pkt	2021 (w p.p.)	pkt	2021 (w p.p.)	pkt		
Dania	0,0	4,0	–0,2	3,5	–5,00	11,5	19,0	1,5
Luksemburg	2,1	2,0	0,5	15,0	–2,50	2,0	19,0	1,5
Polska	–2,6	12,5	0,0	5,0	–2,60	3,0	20,5	3,0
Finlandia	–0,9	6,0	1,0	23,0	–2,90	4,0	33,0	4,0
Chorwacja	–3,4	19,0	0,1	7,0	–4,40	8,0	34,0	5,5
Litwa	–0,2	5,0	0,8	19,5	–4,60	9,5	34,0	5,5
Szwecja	–1,0	7,0	1,4	27,0	–1,50	1,0	35,0	7,0
Estonia	0,8	3,0	2,4	28,0	–3,20	5,0	36,0	8,0

<sup>6</sup> W tym miejscu wykorzystano fragmenty pracy: M. Gorynia, J. Polowczyk, *Zagrożenia, szanse i wyzwania dla przedsiębiorstw związane z pandemią COVID-19 – pandemia i po pandemii* [w:] *Polskie przedsiębiorstwo na jednolitym rynku europejskim. Wyzwania współczesności*, red. M. Gorynia, J. Kuczevska, A. Nowak, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2022 (w przygotowaniu do druku).

Państwa	PKB		Bezrobocie		Saldo budżetu		Suma pkt	Punkty główne za miejsce w rankingu
	2021 (w p.p.)	pkt	2021 (w p.p.)	pkt	2021 (w p.p.)	pkt		
Francja	-3,7	23,5	-0,4	2,0	-5,00	11,5	37,0	9,5
Irlandia	16,5	1,0	2,5	29,0	-3,70	7,0	37,0	9,5
Holandia	-2,0	10,0	0,1	7,0	-7,00	22,0	39,0	11,0
Rumunia	-1,3	9,0	1,1	25,5	-3,60	6,0	40,5	12,0
Węgry	-2,6	12,5	0,7	17,5	-5,40	14,0	44,0	13,0
Portugalia	-5,9	26,0	0,2	9,0	-4,60	9,5	44,5	14,0
Słowenia	-2,7	14,0	0,1	7,0	-7,60	24,0	45,0	15,5
Unia Europejska	-2,9	15,0	0,4	12,0	-6,10	18,0	45,0	15,5
Belgia	-2,5	11,0	0,8	19,5	-5,90	16,0	46,5	17,0
Strefa euro	-3,1	17,0	0,3	10,0	-6,50	20,5	47,5	18,0
Cypr	-3,1	17,0	0,4	12,0	-6,20	19,0	48,0	19,0
Włochy	-3,6	21,0	-0,2	3,5	-7,90	25	49,5	20,0
Grecja	-3,6	21,0	-2,0	1,0	-11,00	28,0	50,0	21,0
Austria	-3,6	21,0	0,5	15,0	-6,50	20,5	56,5	22,0
Łotwa	-1,1	8,0	1,0	23,0	-8,90	27,0	58,0	23,5
Niemcy	-3,1	17,0	0,5	15,0	-8,00	26,0	58,0	23,5
Bułgaria	-4,3	25,0	0,9	21,0	-5,70	15,0	61,0	25,0
Słowacja	-3,7	23,5	1,0	23,0	-6,00	17,0	63,5	26,0
Hiszpania	-8,7	28,5	1,1	25,5	-5,20	13,0	67,0	27,0
Czechy	-6,0	27,0	0,7	17,5	-7,30	23,0	67,5	28,0
Malta	-8,7	28,5	0,4	12,0	-11,60	29,0	69,5	29,0

Źródło: obliczenia własne.

## Podejście zmodyfikowane II

W podejściu zmodyfikowanym II dla każdej z trzech zmiennych ustalono zmianę pozycji poszczególnych państw w rankingu w 2021 r. w stosunku do 2019 r. Następnie stworzono ranking państw na podstawie zmian pozycji w rankingu dla każdej zmiennej. W ostatnim kroku sporządzono ranking zbiorczy na podstawie trzech rankingów dla pojedynczych zmiennych. Wyniki przedstawiono w tabeli 4. Ostatnia kolumna, podobnie jak w dwóch wcześniejszych tabelach, przedstawia punkty główne za miejsce w rankingu.

Ujemne wartości różnic sum punktów między 2021 a 2019 r. oznaczają, że państwo poprawiło swoją pozycję w rankingach. Pierwsze miejsce przypadło Finlandii, która pod względem PKB awansowała z 27. na 12. pozycję, pod względem bezrobocia jej wynik był jednak gorszy – zamiast 21,5 pkt (tyle samo miała Unia Europejska) otrzymała 23 pkt. W przypadku salda budżetu jej wyniki poprawiły się i z 22. pozycji wspięła się na 8. Na 2. miejscu znalazł się Luksemburg. Polska w tym rankingu zajęła 3. pozycję.



**Tabela 4. Zmiana pozycji poszczególnych państw w rankingu w 2021 r. w stosunku do 2019 r. w podejściu zmodyfikowanym II**

Państwa	Punkty za pozycję w rankingach poszczególnych zmiennych						Suma pkt za 2019 r.	Suma pkt za 2021 r.	Różnica między 2021 a 2019 r.	Punkty główne za miejsce w rankingu
	PKB		Bezrobocie		Saldo budżetu					
	2019	2021	2019	2021	2019	2021				
Finlandia	27,0	12,0	21,5	23,0	22,0	8,0	70,5	43,0	-27,5	1
Luksemburg	15,0	3,0	15,0	12,0	2,0	1,0	32,0	16,0	-16,0	2
Polska	4,0	6,5	3,0	2,0	21,0	6,0	28,0	14,5	-13,5	3
Dania	16,0	6,5	12,5	8,0	1,0	2,5	29,5	17,0	-12,5	4,5
Szwecja	18,5	9,0	23,0	26,0	8,5	2,5	50,0	37,5	-12,5	4,5
Unia Europejska	24,0	19,0	21,5	18,5	18,0	16,0	63,5	53,5	-10,0	6
Belgia	22,5	17,0	14,0	13,0	25,0	22,0	61,5	52,0	-9,5	7
Chorwacja	12,0	15,0	20,0	14,5	14,5	9,5	46,5	39,0	-7,5	8,5
Strefa euro	25,5	20,5	25,0	24,0	19,5	18,0	70,0	62,5	-7,5	8,5
Rumunia	7,0	5,0	7,0	9,5	29,0	23,0	43,0	37,5	-5,5	10
Estonia	2,0	2,0	9,0	16,5	16,5	4,0	27,5	22,5	-5,0	11,5
Francja	22,5	22,0	26,0	25,0	28,0	24,5	76,5	71,5	-5,0	11,5
Litwa	6,0	4,0	17,5	18,5	11,0	9,5	34,5	32,0	-2,5	13
Węgry	5,0	8,0	4,5	6,0	26,0	21,0	35,5	35,0	-0,5	14
Włochy	29,0	27,0	27,0	27,0	24,0	26,0	80,0	80,0	0,0	15
Irlandia	3,0	1,0	12,5	21,5	11,0	5,0	26,5	27,5	1,0	16
Łotwa	18,5	10,0	17,5	20,0	19,5	27,0	55,5	57,0	1,5	17
Słowacja	13,5	18,0	16,0	16,5	23,0	20,0	52,5	54,5	2,0	18
Holandia	18,5	13,5	4,5	3,0	4,0	13,0	27,0	29,5	2,5	19
Austria	25,5	24,0	10,5	9,5	8,5	14,0	44,5	47,5	3,0	20
Portugalia	13,5	28,0	19,0	14,5	16,5	11,0	49,0	53,5	4,5	21,5
Słowenia	9,0	11,0	10,5	7,0	13,0	19,0	32,5	37,0	4,5	21,5
Cypr	10,0	13,5	24,0	21,5	6,0	12,0	40,0	47,0	7,0	23,5
Niemcy	28,0	23,0	2,0	4,0	5,0	15,0	35,0	42,0	7,0	23,5
Hiszpania	18,5	29,0	28,0	28,0	27,0	24,5	73,5	81,5	8,0	25
Bułgaria	8,0	16,0	8,0	11,0	3,0	7,0	19,0	34,0	15,0	26
Czechy	11,0	25,0	1,0	1,0	14,5	17,0	26,5	43,0	16,5	27
Grecja	21,0	20,5	29,0	29,0	7,0	28,0	57,0	77,5	20,5	28
Malta	1,0	26,0	6,0	5,0	11,0	29,0	18,0	60,0	42,0	29

Źródło: obliczenia własne.

## Metaranking

Trzy powyżej opisane rankingi pokazują, jak różne mogą być oceny skutków pandemii dla gospodarek poszczególnych państw Unii Europejskiej w zależności od przyjętych kryteriów (algorytmów obliczeniowych) uwzględniających trzy parametry: tempo zmian PKB, stopę bezrobocia i saldo budżetu. Aby zobiektywizować wiedzę o wpływie pandemii na gospodarki narodowe członków Unii Europejskiej, dokonano agregacji powyższych wyników. Opracowano metaranking, który sumuje punkty główne uzyskane przez poszczególne państwa w trzech powyżej omówionych rankingach (ostatnie kolumny w tabelach 2, 3 i 4).

W metarankingu (tabela 5) zdecydowaną przewagę nad resztą państw mają: Luksemburg (5,5 pkt), Polska (7 pkt) i Dania (9 pkt). Żadne z tych państw w trzech wyżej omówionych rankingach nie spadło poniżej 2. miejsca (Luksemburg), 3. (Polska) lub 5. (Dania). Natomiast ostatnie miejsce zajęła Malta (82 pkt).

**Tabela 5. Suma punktów głównych przyznanych we wcześniejszych rankingach (metaranking)**

Lp.	Państwa	Podejście tradycyjne	Podejście zmodyfikowane I	Podejście zmodyfikowane II	Metaranking
1.	Luksemburg	2,0	1,5	2,0	5,5
2.	Polska	1,0	3,0	3,0	7,0
3.	Dania	3,0	1,5	4,5	9,0
4.	Finlandia	15,5	4,0	1,0	20,5
5.	Szwecja	11,5	7,0	4,5	23,0
6.	Estonia	4,0	8,0	11,5	23,5
7.	Litwa	7,0	5,5	13,0	25,5
8.	Chorwacja	13,0	5,5	8,5	27,0
9.	Irlandia	5,0	9,5	16,0	30,5
10.	Rumunia	11,5	12,0	10,0	33,5
11.	Holandia	6,0	11,0	19,0	36,0
12.	Węgry	9,0	13,0	14,0	36,0
13.	Unia Europejska	20,5	15,5	6,0	42,0
14.	Belgia	19,0	17,0	7,0	43,0
15.	Francja	26,0	9,5	11,5	47,0
16.	Słowenia	10,0	15,5	21,5	47,0
17.	Strefa euro	25,0	18,0	8,5	51,5
18.	Portugalia	20,5	14,0	21,5	56,0
19.	Bułgaria	8,0	25,0	26,0	59,0
20.	Cypr	17,0	19,0	23,5	59,5
21.	Austria	18,0	22,0	20,0	60,0
22.	Niemcy	14,0	23,5	23,5	61,0
23.	Włochy	28,0	20,0	15,0	63,0

Lp.	Państwa	Podejście tradycyjne	Podejście zmodyfikowane I	Podejście zmodyfikowane II	Metaranking
24.	Łotwa	23,0	23,5	17,0	63,5
25.	Słowacja	22,0	26,0	18,0	66,0
26.	Czechy	15,5	28,0	27,0	70,5
27.	Grecja	27,0	21,0	28,0	76,0
28.	Hiszpania	29,0	27,0	25,0	81,0
29.	Malta	24,0	29,0	29,0	82,0

Źródło: obliczenia własne.

Należy zaznaczyć, że dobór zmiennych do każdego badania nad tym, jak gospodarki poradziły sobie z wirusem, jest kontrowersyjny, o czym świadczą różne dostępne analizy, np. ranking 23 państw przedstawiony w „The Economist”<sup>7</sup>. W badaniu przywołanym powyżej, po dyskusji z recenzentami, zrezygnowano z uwzględnienia zmiennej inflacja, choć w przekonaniu autorów odgrywa ona ważną rolę w opisie gospodarki. Jednocześnie autorzy zdają sobie sprawę, że wartościowanie tej zmiennej na uproszczonej zasadzie: że deflacja jest pozytywna, a inflacja negatywna, może budzić spory. W innej podobnej symulacji z uwzględnieniem inflacji zamiast salda budżetu Polska zajęła 13. miejsce<sup>8</sup>.

## Perspektywy rozwoju sytuacji gospodarczej państw Unii Europejskiej

Żeby rozważać perspektywy rozwojowe sytuacji gospodarczej państw Unii Europejskiej, należy dokonać rozróżnienia pomiędzy stosunkowo krótkim okresem (od roku do 2 lat) a okresem wydłużonym ponad horyzont 2-letni. Najnowsza prognoza Eurostatu z jesieni 2021 r.<sup>9</sup> w dużym stopniu potwierdziła wcześniejszą analizę przeprowadzoną latem 2021 r.<sup>10</sup> Przewiduje się w niej, że pomimo wielu trudności gospodarka UE będzie się rozwijać zgodnie z wcześniejszymi przewidywaniami. Oczekuje się, że większość państw członkowskich osiągnie poziom PKB sprzed pandemii do końca 2021 r., a wszystkie pozostałe w pełni odbudują się w 2022 r.

Zanim pojawiła się kolejna pandemiczna fala jesienią 2021 r., gospodarka UE wychodziła z recesji szybciej, niż oczekiwano. Gospodarstwa domowe zareagowały na poprawiającą się sytuację epidemiologiczną i stopniowe łagodzenie ograniczeń zwiększeniem wydatków, co przyniosło w drugim kwartale 2021 r. wzrost konsumpcji prywatnej w całej UE o 3,3% kw./kw. (3,5% w strefie euro). Ożywienie aktywności gospodarczej na podstawie popytu krajowego przyczyniło się do odbicia PKB o 2% kw./kw. (2,1% w strefie euro). W trzecim kwartale wzrost

7 Which economies have done best and worst during the pandemic?, „The Economist”, 1 stycznia 2022 r.

8 M. Gorynia, J. Polowczyk, *op. cit.*

9 European Commission, *Autumn...*

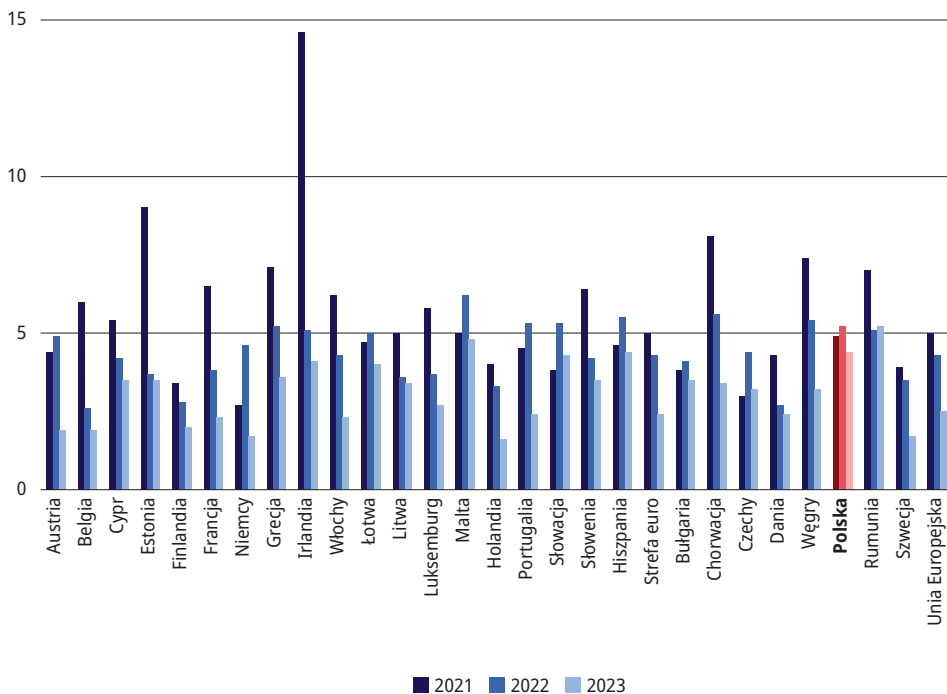
10 M. Gorynia, J. Polowczyk, *op. cit.*, w którym wykorzystano wcześniejszą prognozę Eurostatu, tzn. z lata 2021 r.: Eurostat, *Summer 2021 Economic Forecast: Reopening Fuels Recovery*, [https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/summer-2021-economic-forecast-reopening-fuels-recovery\\_en](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/summer-2021-economic-forecast-reopening-fuels-recovery_en) [dostęp: 12 lutego 2022 r.].

nie słabł, czemu sprzyjało m.in. zintensyfikowanie podróży wewnątrz UE, z których skorzystały poszczególne regiony turystyczne.

Rosnące ceny energii, zwłaszcza gazu ziemnego i energii elektrycznej, osłabiły tempo wzrostu PKB w ostatnich miesiącach 2021 r. Po gwałtownym spadku w 2020 r. ceny energii wzrosły w 2021 r. i są obecnie powyżej poziomów sprzed pandemii. Zgodnie z prognozą Eurostatu z jesieni 2021 r. przewidywano, że pomimo wielu przeciwności wzrost PKB w UE wyniesie 5% w 2021 r., a w następnych dwóch latach odpowiednio mniej: 4,3% i 2,5%. Jednakże przypuszcza się, że w niektórych państwach wzrost PKB jeszcze w 2022 r. będzie wyższy niż rok wcześniej, m.in. w Austrii, Niemczech, na Łotwie, Malcie, w Portugalii, Słowacji, Hiszpanii, Bułgarii, Czechach, a także Polsce (wykres 1).

Przewiduje się także, że w 2022 r. wąskie gardła w dostawach się rozszerzą, a ceny energii spadną. Oczekuje się, że wzrost będzie wspierany przez poprawiający się rynek pracy, wciąż wysokie oszczędności, korzystne warunki finansowania oraz pełne wdrożenie Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (ang. *Recovery and Resilience Facility*, RRF). Zgodnie z prognozami tempo wzrostu PKB w poszczególnych państwach będzie różne, ale UE ma powrócić na ścieżkę konwergencji gospodarczej. Na początku 2023 r. realny PKB powinien zbliżyć się do trendu trwałego wzrostu, zgodnie z którym gospodarka UE miała podążać jeszcze przed pandemią.

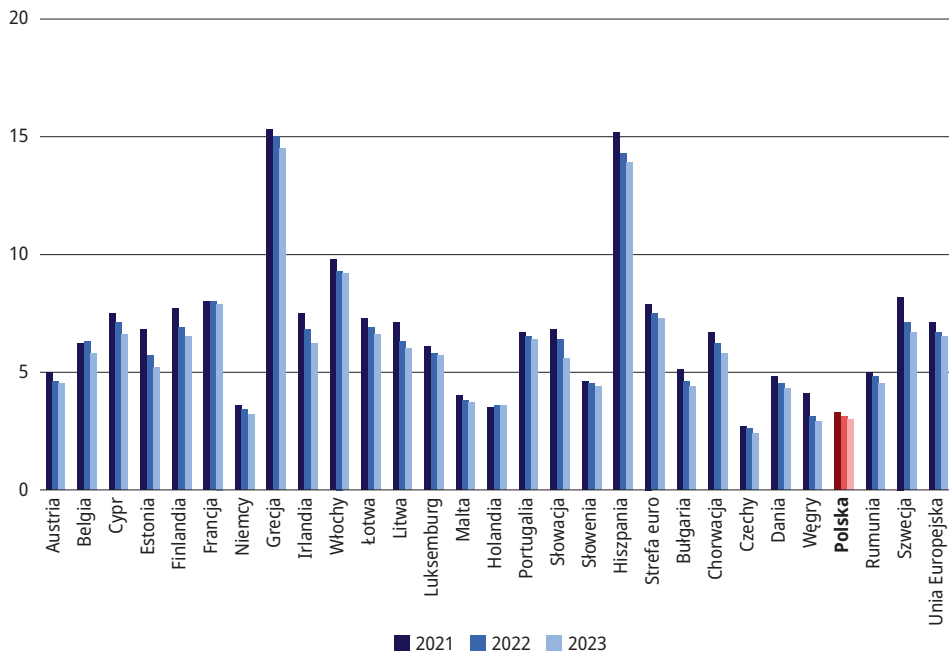
**Wykres 1. Prognoza wzrostu PKB w państwach UE**



Źródło: European Commission, Autumn...

Sytuacja na rynku pracy Unii Europejskiej uległa wyraźnej poprawie w drugim kwartale 2021 r., czego dowodem jest powstanie około 1,5 mln miejsc pracy. Zatrudnienie w UE nadal jednak nie osiągnęło poziomu sprzed pandemii. Ponadto pojawiają się obszary niedoborów na rynku pracy, szczególnie w sektorach, w których aktywność rośnie najbardziej (np. sektor IT, transportu samochodowego, dostaw kurierskich). Największe bezrobocie, znacznie przekraczające średnią UE, odnotowano w Grecji i Hiszpanii. Natomiast najniższe poziomy osiąga w Czechach, Polsce i Niemczech (wykres 2).

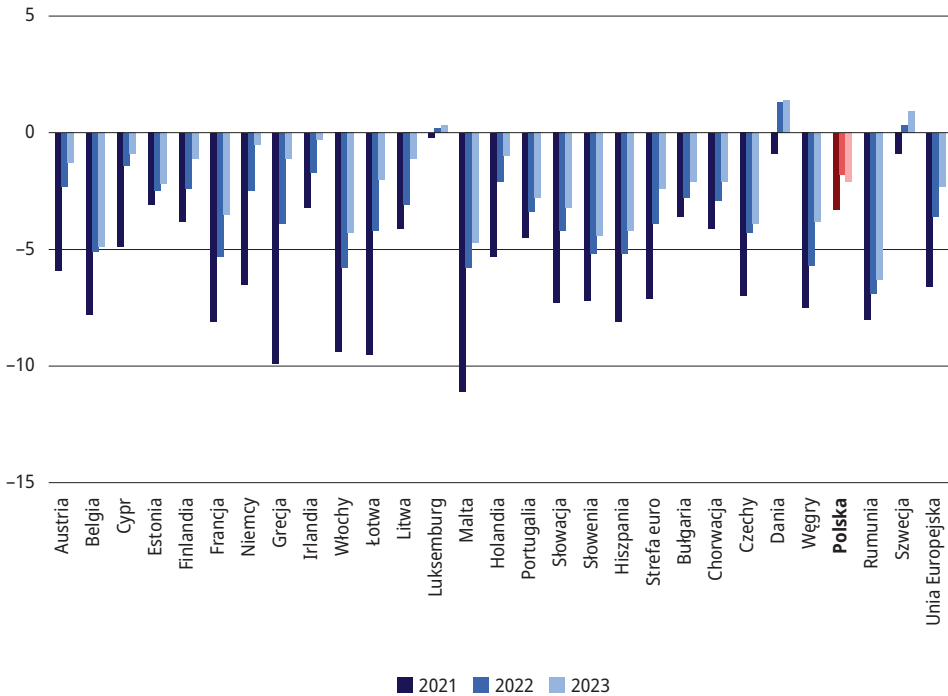
**Wykres 2. Prognoza poziomu bezrobocia w państwach UE**



Źródło: European Commission, *Autumn...*

Przewiduje się, że w całej Unii Europejskiej deficyt budżetowy w 2021 r. zmniejszy się tylko nieznacznie, do 6,6% PKB (z 6,9% w 2020 r.), z powodu wciąż wysokiego poziomu wsparcia udzielanego przedsiębiorstwom i gospodarstwom domowym. W miarę jak gospodarka unijna w kolejnym roku przejdzie od ożywienia do ekspansji, stopniowe wycofanie nadzwyczajnych środków wsparcia i odbicie w dochodach powinny spowodować zmniejszenie deficytu budżetowego do około 3,6% PKB w 2022 r., a następnie do 2,3% w 2023 r. w całej Unii Europejskiej (wykres 3). Państwa z największym deficytem budżetowym to Malta, Grecja, Łotwa i Włochy. Natomiast pierwszymi państwami, które w 2022 r. powinny osiągnąć nadwyżkę budżetową, są: Dania, Szwecja i Luksemburg.

Wykres 3. Prognoza poziomu salda budżetu w państwach UE



Źródło: European Commission, *Autumn...*

Jeśli natomiast zwrócić uwagę na dłuższy okres, to pierwsze spostrzeżenie dotyczy wysokiej niepewności towarzyszącej prognozowaniu procesów gospodarczych zachodzących w gospodarce w ogólności, a w gospodarce Unii Europejskiej – w szczególności. Warto podkreślić, że występują oczywiste bariery dla podejmowania prób kwantyfikacji zachodzących zmian, stąd następuje raczej koncentrowanie się na procesach jakościowych. Przykład takiego podejścia jest przedstawiony w opracowaniach zawartych w książce przygotowanej przez Polską Akademię Nauk, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus” oraz Team Europe przy wsparciu Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Warszawie<sup>11</sup>. Jak przewiduje W.M. Orłowski<sup>12</sup>, tempo odbudowy gospodarki w 2021 r. powinno pozwolić na odzyskanie poziomu PKB z 2019 r. Jednakże ekonomista wskazuje na możliwość zagrożenia globalnym kryzysem finansowym w ciągu kilku najbliższych lat w związku z opóźnionymi reakcjami rządów na kształtowanie się baniek spekulacyjnych na rynkach aktywów. Z kolei B.J. Góralczyk<sup>13</sup> podkreśla, że tylko zjednoczona i scalona Unia

11 *Polska w Europie jutra. Polityka europejska Polski w kontekście zmian międzynarodowych XXI wieku*, red. J. Niżnik, Polska Akademia Nauk, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”, Team Europe, Warszawa 2021.

12 W.M. Orłowski, *Unia Europejska i świat po pandemii – wymiar ekonomiczny (9 hipotez i 4 wnioski dla Polski)* [w:] *Polska w Europie jutra...*

13 B. Góralczyk, *Rola i miejsce UE w tworzeniu ładu międzynarodowego* [w:] *Polska w Europie jutra...*

Europejska może odgrywać samodzielną rolę na scenie globalnej. W swoich rozważaniach E. Mączyńska<sup>14</sup> i A. Rychard<sup>15</sup> zwracają uwagę na narastającą niepewność społeczeństw Unii Europejskiej i wzrost napięć wynikających z powiększających się różnic w zamożności zarówno poszczególnych państw członkowskich, jak i między nimi.

W opublikowanym pod koniec 2021 r. raporcie OECD<sup>16</sup> podkreśla się, że globalne ożywienie nadal postępuje, ale straciło impet z początku roku i staje się coraz bardziej niezrównoważone. Niektóre części gospodarki światowej szybko się odbudowują, ale inne mogą wychodzić z kryzysu znacznie dłużej. Dotyczy to szczególnie państw o niższych dochodach, w których wskaźniki szczepień są niskie. Ożywienie jest również nierównomierne w gospodarkach rozwiniętych. Na przykład w Stanach Zjednoczonych zatrudnienie jest nadal stosunkowo niskie, ale w strefie euro już teraz przekracza poziom sprzed pandemii. Jednocześnie PKB Stanów Zjednoczonych wraca szybciej do przedpandemicznego poziomu niż w strefie euro.

## Podsumowanie

Przeprowadzone rozważania upoważniają do sformułowania kilku wniosków. Po pierwsze, uzyskane wyniki są zróżnicowane w zależności od zastosowanego podejścia analitycznego. Taka konstatacja nie powinna dziwić, albowiem występują dość znaczne różnice pomiędzy wykorzystanymi podejściami, co siłą rzeczy musi prowadzić do różnych rezultatów. Po drugie, jest oczywiste, że przedstawione rankingi ukazują zaledwie „powierzchnię” skomplikowanych zjawisk gospodarczych, które w przypadku każdego państwa mają dość zindywidualizowany charakter. Niemniej uzyskane wyniki mogą stanowić dobry punkt wyjścia do dalszych rozważań i do formułowania hipotez wyjaśniających związki przyczynowo-skutkowe leżące u podstaw badanych zjawisk. Po trzecie, różnice w wynikach uzyskanych w różnych przyjętych podejściach mogą też rodzić przypuszczenie, że żadne z badanych państw nie poradziło sobie wzorcowo ze skutkami pandemicznego kryzysu gospodarczego.

Można ponadto sformułować dwie uwagi o charakterze bardziej ogólnym. Pierwsza – systematycznie prowadzone badania naukowe mogą być pomocne w falsyfikowaniu uproszczonych sądów formułowanych na podstawie intuicji. Poza dyskusją jest przy tym zalecenie, że takie badania należy powtarzać w określonym rytmie, dopiero wtedy jest bowiem prawdopodobne uzyskanie możliwie wiarygodnego obrazu sytuacji. Druga uwaga odnosi się do przewidywania przyszłości – podobne trudności, ale ze zwielokrotnioną siłą, występują przy prognozowaniu sytuacji gospodarczej poszczególnych państw. Na przykład jest to szczególnie widoczne w przypadku prognoz inflacji na 2021 r., a także na kolejne lata. Renomowane ośrodki progностyczno-analityczne w ciągu 2021 r. były kilkakrotnie zmuszone do zmodyfikowania swoich założeń. Nie oznacza to jednak, że przewidywania są bezużyteczne, należy jednak dokonywać korekty, gdy tylko zmieniają się przesłanki tych prognoz.

14 E. Mączyńska, *Unia Europejska wobec nierówności ekonomicznych* [w:] *Polska w Europie jutra...*

15 A. Rychard, *Po pandemii – wymiar społeczny. Kilka refleksji* [w:] *Polska w Europie jutra...*

16 „OECD Economic Outlook” 2021, nr 2, <https://doi.org/10.1787/66c5ac2c-en>.

## Bibliografia

- Gorynia M., *Złudzenia poprawiają samopoczucie, ale nie służą gospodarce*, „Miesięcznik Finansowy BANK” 2021, nr 12(341).
- Gorynia M., Polowczyk J., *Zagrożenia, szanse i wyzwania dla przedsiębiorstw związane z pandemią COVID-19 – pandemia i po pandemii* [w:] *Polskie przedsiębiorstwo na jednolitym rynku europejskim. Wyzwania współczesności*, red. M. Gorynia, J. Kuczevska, A. Nowak, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2022.
- Góralczyk B., *Rola i miejsce UE w tworzeniu ładu międzynarodowego* [w:] *Polska w Europie jutra. Polityka europejska Polski w kontekście zmian międzynarodowych XXI wieku*, red. J. Niżnik, Polska Akademia Nauk, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”, Team Europe, Warszawa 2021.
- Janukowicz P., *Bezrobocie rejestrowane a bezrobocie według BAEL*, „Polityka Społeczna” 2010, t. 37, nr 1(430).
- Mączyńska E., *Unia Europejska wobec nierówności ekonomicznych* [w:] *Polska w Europie jutra. Polityka europejska Polski w kontekście zmian międzynarodowych XXI wieku*, red. J. Niżnik, Polska Akademia Nauk, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”, Team Europe, Warszawa 2021.
- „OECD Economic Outlook” 2021, nr 2, <https://doi.org/10.1787/66c5ac2c-en>.
- Orłowski W.M., *Unia Europejska i świat po pandemii – wymiar ekonomiczny (9 hipotez i 4 wnioski dla Polski)* [w:] *Polska w Europie jutra. Polityka europejska Polski w kontekście zmian międzynarodowych XXI wieku*; red. J. Niżnik, Polska Akademia Nauk, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”, Team Europe, Warszawa 2021.
- Rychard A., *Po pandemii – wymiar społeczny. Kilka refleksji* [w:] *Polska w Europie jutra. Polityka europejska Polski w kontekście zmian międzynarodowych XXI wieku*, red. J. Niżnik, Polska Akademia Nauk, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”, Team Europe, Warszawa 2021.
- Which economies have done best and worst during the pandemic?*, „The Economist”, 1 stycznia 2022 r.

## Strony internetowe

- European Commission, *Autumn 2021 Economic Forecast: From Recovery to Expansion, Amid Headwinds*, 2021, [https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/autumn-2021-economic-forecast\\_en](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/autumn-2021-economic-forecast_en).
- Eurostat, *HICP – Inflation Rate*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en>.
- Eurostat, *Real GDP Growth Rate – Volume*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en>.
- Eurostat, *Summer 2021 Economic Forecast: Reopening Fuels Recovery*, [https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/summer-2021-economic-forecast-reopening-fuels-recovery\\_en](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/summer-2021-economic-forecast-reopening-fuels-recovery_en).
- Eurostat, *Unemployment Rate by Sex*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem120/default/table?lang=en>.